

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

7 aprilie 2016*

„Trimitere preliminară — Achiziții publice — Directiva 2004/18/CE — Capacități tehnice și/sau profesionale ale operatorilor economici — Articolul 48 alineatul (3) — Posibilitatea de a menționa capacitățile altor entități — Condiții și modalități — Caracterul legăturilor dintre ofertant și celelalte entități — Modificarea ofertei — Anularea și repetarea unei licitații electronice — Directiva 2014/24/UE”

În cauza C-324/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Krajowa Izba Odwoławcza (Camera Națională de Recurs, Polonia), prin decizia din 18 iunie 2014, primită de Curte la 7 iulie 2014, în procedura

Partner Apelski Dariusz

împotriva

Zarząd Oczyszczania Miasta,

cu participarea:

Remondis sp. z o.o.,

MR Road Service sp. z o.o.,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano (raportor), vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, domnii F. Biltgen și E. Levits, doamna M. Berger și domnul S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul N. Jääskinen,

grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 7 mai 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Partner Apelski Dariusz, de T. Krześniak, avocat;
- pentru Zarząd Oczyszczania Miasta, de K. Wąsik, radca prawny;

* Limba de procedură: polona.

- pentru Remondis sp. z o.o. și pentru MR Road Service sp. z o.o., de K. Kamiński și de K. Dajczer, radcowie prawni;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, de M. Szwarc și de D. Lutostańska, în calitate de agenți;
- pentru guvernul spaniol, de J. García-Valdecasas Dorrego, în calitate de agent;
- pentru guvernul leton, de I. Kalniņš și de I. Nesterova, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de K. Herrmann și de A. Tokár, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 8 septembrie 2015,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 2 și 44, precum și a articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO L 134, p. 114, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 116).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Partner Apelski Dariusz (denumită în continuare „Partner”), pe de o parte, și Zarząd Oczyszczania Miasta (Serviciul de salubritate al orașului, denumit în continuare „Serviciul de salubritate al orașului Varșovia”), pe de altă parte, în legătură cu excluderea sa de la procedura de atribuire a contractului de achiziții publice pentru curățarea mecanică polivalentă a străzilor orașului Varșovia (Polonia) în anii 2014-2017.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2004/18

- 3 Considerentul (46) al Directivei 2004/18 are următorul cuprins:

„Atribuirea contractelor trebuie realizată pe baza unor criterii obiective care asigură respectarea principiilor de transparență, de nediscriminare și de egalitate de tratament și care garantează aprecierea ofertelor în condiții eficiente de concurență. Prin urmare, trebuie admisă numai aplicarea a două criterii de atribuire, și anume criteriul «prețului celui mai scăzut» și criteriul «ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic».

Pentru a garanta respectarea principiului egalității de tratament în atribuirea contractelor, trebuie prevăzută obligația – consacrată în jurisprudență – de a se asigura transparența necesară pentru a permite fiecărui ofertant să fie informat în mod rezonabil cu privire la criteriile și modalitățile ce urmează să fie aplicate în vederea identificării ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic. [...]”

4 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Principii de atribuire a contractelor”, prevede:

„Autoritățile contractante tratează operatorii economici în mod egal și fără discriminare și acționează potrivit principiului transparenței.”

5 Articolul 44 din directiva menționată, intitulat „Verificarea respectării cerințelor și selecția participanților, atribuirea contractelor”, prevede:

„(1) Contractele se atribuie pe baza criteriilor prevăzute la articolele 53 și 55, ținând seama de articolul 24, după verificarea respectării cerințelor pentru operatorii economici care nu au fost respinși în temeiul articolelor 45 și 46, realizată de autoritățile contractante conform criteriilor referitoare la capacitatea economică și financiară, la cunoștințele sau capacitățile profesionale și tehnice prevăzute la articolele 47-52 și, după caz, în conformitate cu normele și criteriile nediscriminatorii prevăzute la alineatul (3).

(2) Autoritățile contractante pot solicita candidaților și ofertanților să îndeplinească niveluri minime de capacități, în conformitate cu articolele 47 și 48.

Amploarea informațiilor prevăzute la articolele 47 și 48, precum și nivelurile minime de capacități necesare pentru un anumit contract trebuie raportate la și proporționale cu obiectul contractului.

Aceste niveluri minime sunt menționate în anunțul de participare.

[...]”

6 Articolul 47 din Directiva 2004/18, intitulat „Capacitate economică și financiară”, prevede, la alineatul (2), următoarele:

„După caz și pentru un contract determinat, un operator economic poate menționa capacitățile altor entități, indiferent de ce caracter legal au relațiile dintre el și respectivele entități. În acest caz, operatorul economic trebuie să dovedească autorității contractante că va dispune de mijloacele necesare prezentând, de exemplu, angajamentul respectivelor entități în acest sens.”

7 Articolul 48 din aceeași directivă, intitulat „Capacități tehnice și profesionale”, prevede:

„(1) Capacitățile tehnice și/sau profesionale ale operatorilor economici sunt evaluate și verificate în conformitate cu alineatele (2) și (3).

(2) Capacitățile tehnice ale operatorilor economici pot fi dovedite în unul din următoarele moduri, în funcție de natura, cantitatea sau importanța și utilizarea lucrărilor, a bunurilor sau a serviciilor:

(a) [...]

(ii) prezentarea unei liste a principalelor livrări sau a principalelor servicii efectuate în decursul ultimilor trei ani, indicând valoarea, data și beneficiarii publici sau privați. [...]

[...]

[...]

(3) După caz și pentru un contract determinat, un operator economic poate menționa capacitățile altor entități, indiferent de ce caracter legal au relațiile dintre el și respectivele entități. În acest caz, operatorul economic trebuie să dovedească autorității contractante că va dispune de mijloacele necesare prezentând, de exemplu, angajamentul respectivelor entități în acest sens.

[...]"

- 8 Articolul 51 din Directiva 2004/18, intitulat „Documente și informații suplimentare”, prevede:

„Autoritatea contractantă poate invita operatorii economici să completeze sau să clarifice certificatele și documentele prezentate în temeiul articolelor 45-50.”

- 9 Articolul 54 din această directivă, intitulat „Utilizarea licitațiilor electronice”, prevede:

„(1) Statele membre prevăd posibilitatea autorităților contractante de a utiliza licitații electronice.

[...]

(4) Înainte de inițierea unei licitații electronice, autoritățile contractante efectuează o primă evaluare completă a ofertelor, conform criteriilor de atribuire și ponderilor stabilite.

Toți ofertanții care au prezentat oferte acceptabile sunt invitați simultan, pe cale electronică, să prezinte noi prețuri și noi valori; [...]

[...]

(8) După ce au încheiat licitația electronică, autoritățile contractante atribuie contractul în conformitate cu articolul 53, în funcție de rezultatele licitației electronice.

Autoritățile contractante nu pot recurge la licitațiile electronice în mod abuziv sau astfel încât să împiedice, să restrângă sau să denatureze concurența sau să modifice obiectul contractului, astfel cum a fost anunțat prin publicarea unui anunț de participare și definit în caietul de sarcini.”

Directiva 2014/24/UE

- 10 Considerentul (2) al Directivei 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18 (JO L 94, p. 65) are următorul cuprins:

„[...] normele în materie de achiziții publice adoptate prin [...] Directiva 2004/18/CE [...] ar trebui revizuite și modernizate pentru a crește eficiența cheltuielilor publice, a facilita participarea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri) la achizițiile publice [...] Totodată, este necesar ca anumite noțiuni și concepte de bază să fie clarificate pentru a asigura securitatea juridică și a încorpora anumite aspecte ale jurisprudenței constante a Curții de Justiție a Uniunii Europene în acest domeniu.”

- 11 Articolul 63 din Directiva 2014/24, intitulat „Utilizarea capacităților altor entități”, are următorul cuprins:

„(1) În ceea ce privește criteriile referitoare la situația economică și financiară stabilite în conformitate cu articolul 58 alineatul (3) și criteriile privind capacitatea tehnică și profesională stabilite în conformitate cu articolul 58 alineatul (4), un operator economic poate, dacă este cazul și pentru un anumit contract, să recurgă la capacitățile altor entități, indiferent de natura juridică a legăturilor pe care le are cu acestea. În ceea ce privește criteriile referitoare la calificările educaționale și profesionale stabilite la anexa XII partea II litera (f) sau la experiența profesională relevantă, operatorii economici pot, cu toate acestea, să se bazeze [...] pe capacitățile altor entități doar atunci când acestea din urmă vor desfășura activitățile sau serviciile pentru îndeplinirea cărora sunt necesare respectivele capacități.

În cazul în care un operator economic dorește să se bazeze pe capacitățile altor entități, acesta dovedește autorității contractante că va avea la dispoziție resursele necesare, de exemplu prin prezentarea unui angajament din partea respectivelor entități în acest sens.

[...]

(2) În cazul contractelor de achiziții de lucrări sau de servicii și al lucrărilor de amplasare sau de instalare din cadrul unui contract de achiziții de produse, autoritățile contractante pot impune ca anumite sarcini critice să fie efectuate direct de către ofertantul însuși [...]"

- 12 Potrivit articolului 90 alineatul (1) din această directivă:

„Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 18 aprilie 2016. [...]"

Dreptul polonez

- 13 Directiva 2004/18 a fost transpusă în ordinea juridică poloneză prin Legea privind dreptul achizițiilor publice (Dz. U. din 2013, pozițiile 907, 984, 1047 și 1473, precum și Dz. U. din 2014, poziția 423, denumită în continuare „Legea privind DAP”).

- 14 Articolul 26 alineatul 2b din Legea privind DAP are următorul cuprins:

„Un operator economic poate menționa cunoștințele și experiența, capacitatea tehnică, personalul în măsură să execute contractul sau capacitatea financiară a altor entități, indiferent de ce caracter legal au relațiile dintre el și respectivele entități. În acest caz, operatorul economic trebuie să dovedească autorității contractante că va dispune de mijloacele necesare pentru executarea contractului, prezentând în special, în acest scop, angajamentul scris al respectivelor entități potrivit căruia acestea îi vor pune mijloacele necesare la dispoziție pe durata executării contractului [...]"

- 15 Articolul 83 alineatele 2 și 3 din Legea privind DAP prevede:

„2. În cazul în care obiectul contractului este divizibil, autoritatea contractantă poate permite prezentarea unei oferte parțiale.

3. În cazul menționat la alineatul 2, un operator economic poate prezenta oferte parțiale pentru una sau mai multe părți ale contractului, cu excepția cazului în care autoritatea contractantă a stabilit un număr maxim de părți din contract pentru care un operator economic poate prezenta oferte parțiale.”

- 16 Articolul 91b alineatul 1 din Legea privind DAP prevede:

„Autoritatea contractantă invită prin mijloace electronice toți operatorii economici care au depus o ofertă care nu a fost respinsă să participe la o licitație electronică.”

- 17 Articolul 93 alineatul 1 punctul 7 din Legea privind DAP prevede:

„Autoritatea contractantă declară procedura nulă în cazul în care [...] aceasta este afectată iremediabil de un viciu care face imposibilă încheierea unui contract de achiziții publice care să nu fie afectat de o cauză de nulitate.”

- 18 Articolul 1 alineatul 6 din Regulamentul Președintelui Consiliului de Miniștri din 19 februarie 2013 privind tipul de documente care pot fi solicitate de autoritatea contractantă de la un operator economic și privind forma de prezentare a acestor documente (Dz. U. din 2013, poziția 231) are următorul cuprins:

„Dacă, pentru a demonstra că îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 22 alineatul 1 din [Legea privind DAP], operatorul economic menționează capacitățile altor entități potrivit dispozițiilor articolului 26 alineatul 2b din [Legea privind DAP], autoritatea contractantă, pentru a aprecia dacă un operator economic va dispune de mijloacele altor entități în măsura necesară bunei executări a contractului sau dacă legătura dintre operatorul economic și aceste entități garantează în mod efectiv accesul la aceste mijloace, poate impune:

- 1) pentru condițiile prevăzute la articolul 22 alineatul 1 punctul 4 din [Legea privind DAP], documentele enumerate la alineatul 1 punctele 9-11, precum și alte documente referitoare la capacitatea economică și financiară, astfel cum sunt prevăzute în anunțul de participare sau în caietul de sarcini;
- 2) documente referitoare în special:
 - a) la întinderea mijloacelor unei alte entități la care poate avea acces un operator economic,
 - b) la modalitățile de utilizare a mijloacelor unei alte entități de către un operator economic pentru a executa contractul,
 - c) la natura legăturii dintre operator și o altă entitate și
 - d) la întinderea și la durata participării unei alte entități la executarea contractului.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 19 Din decizia de trimitere reiese că, în luna decembrie a anului 2013, Serviciul de salubritate al orașului Varșovia a deschis o procedură de atribuire a unui contract de achiziții publice privind curățarea mecanică generală a străzilor orașului Varșovia pe timp de iarnă și de vară în anii 2014-2017. Curățarea pe timp de iarnă care face obiectul acestui contract constă, în esență, în prevenirea formării gheții și în îndepărtarea acesteia prin presărarea de nisip cu sare și în dezapezirea cu ajutorul plugurilor de zăpadă pe anumite categorii de șosele urbane, în timp ce curățarea pe timp de vară constă în măturarea și în curățarea cu apă a șoselelor.
- 20 Serviciul de salubritate al orașului Varșovia a optat pentru derularea unei proceduri de cerere de ofertă care urma să se finalizeze cu o licitație electronică. Obiectul respectivului contract a fost divizat în opt părți, care corespundeau unor diferite cartiere ale orașului Varșovia, permițând astfel fiecărui ofertant să prezinte o ofertă pentru același contract în integralitate sau o ofertă parțială.
- 21 Astfel cum se prevăzuse în caietul de sarcini, pentru a-și justifica capacitățile tehnice, fiecare ofertant trebuia să prezinte o listă a serviciilor de întreținere pe timp de iarnă a carosabilului prin tehnologie umedă prestate în cei trei ani care precedă expirarea termenului de prezentare a ofertei. Aceste servicii trebuiau să aibă o valoare globală minimă de 1 000 000 de zloți polonezi (PLN) (aproximativ 224 442 de euro) pentru fiecare dintre cele opt părți ale contractului în cauză. În consecință, pentru a prezenta o ofertă pentru acest contract în integralitate, ofertantul trebuia să dovedească faptul că a prestat servicii în valoare de cel puțin 8 000 000 PLN (aproximativ 1 795 537 de euro).
- 22 În urma publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a anunțului de cerere de ofertă, Partner a candidat pentru respectivul contract în integralitate, arătând că, în cei trei ani anteriori, asigurase prestarea a paisprezece servicii, dintre care douăsprezece se bazau pe experiența proprie, iar două pe experiența PUM Sp. z o.o. (denumită în continuare „PUM”), cu sediul în Grudziądz (Polonia), un oraș situat la aproximativ 230 km de Varșovia.

- 23 În plus, aceasta a anexat la oferta sa un angajament al PUM potrivit căruia aceasta din urmă și-ar pune capacitățile la dispoziția Partner în special prin servicii de consultanță care cuprindeau, printre altele, o formare a angajaților acesteia din urmă, precum și un ajutor la rezolvarea problemelor care puteau surveni cu ocazia executării contractului în cauză. Partner a subliniat de asemenea că, în vederea executării acestui contract, respectiva colaborare ar urma să fie guvernată de un contract încheiat între cele două întreprinderi.
- 24 La 26 februarie 2014, Serviciul de salubritate al orașului Varșovia a invitat Partner să ofere informații suplimentare cu privire la activitățile pe care le-ar desfășura PUM și la incidența pe care aceste activități ar avea-o asupra calității și a eficienței serviciilor prestate pe teritoriul Varșoviei, ținând seama în special de distanța dintre Grudziądz și Varșovia.
- 25 Întrucât a fost nemulțumită de răspunsul furnizat de Partner și a considerat că cunoștințele și experiența PUM nu ar putea fi puse la dispoziție în lipsa unei participări personale și efective a societății menționate la executarea contractului în cauză, Serviciul de salubritate al orașului Varșovia a solicitat Partner, prin scrisoarea din 11 martie 2014, să își completeze dosarul în această privință.
- 26 În răspunsul său din 18 martie 2014, deși a contestat abordarea adoptată de Serviciul de salubritate al orașului Varșovia, Partner a solicitat ca oferta sa să fie luată în considerare în vederea atribuirii fiecăreia dintre cele opt părți ale contractului menționat, potrivit unei anumite ordini de prioritate.
- 27 Serviciul de salubritate al orașului Varșovia a respins însă în integralitate oferta Partner și a finalizat procedura de atribuire a contractului în cauză după derularea unei licitații electronice.
- 28 Partner a formulat, așadar, o acțiune la Krajowa Izba Odwoławcza (Camera Națională de Recurs) pentru a obține anularea deciziei prin care a fost exclusă de la procedura de atribuire a contractului în cauză, precum și a celei prin care s-a reținut oferta cea mai avantajoasă pentru diferitele părți ale acestui contract. Ea a solicitat, în plus, ca ofertele care au fost prezentate în cadrul acestei proceduri de atribuire să fie reexaminare și să fie admisă la o nouă licitație electronică.
- 29 În contextul acestei acțiuni, Krajowa Izba Odwoławcza (Camera Națională de Recurs) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 48 alineatul (3) coroborat cu articolul 2 din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că prevederea potrivit căreia, «după caz», un operator economic poate menționa capacitățile altor entități se referă la orice situație în care operatorul economic respectiv nu dispune de calificările cerute de autoritatea contractantă și dorește să menționeze capacitățile altor entități? Sau indicația că un operator economic poate menționa capacitățile altor entități numai «după caz» trebuie considerată o restricționare în sensul că, atunci când se face dovada calificării operatorului economic în procedura de atribuire a contractelor de achiziții publice, o astfel de referire este admisă numai în mod excepțional, iar nu ca regulă?
- 2) Articolul 48 alineatul (3) coroborat cu articolul 2 din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că menționarea capacităților altor entități de către un operator economic «indiferent de ce caracter legal au relațiile dintre el și respectivele entități», precum și faptul că operatorul economic «va dispune de mijloacele [...]» acestor entități înseamnă că, la executarea contractului, operatorul economic poate să nu aibă nicio legătură sau poate avea numai legături slabe și nedefinite cu aceste entități, și anume că poate executa contractul în mod independent (fără participarea unei alte entități) sau că o astfel de participare poate consta în «consultanță», «consultare», «formare» și alte măsuri similare etc.? Sau articolul 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că entitatea ale cărei capacități sunt menționate de un operator economic trebuie să execute contractul în mod efectiv și personal, într-o măsură care să corespundă capacităților sale menționate?

- 3) Articolul 48 alineatul (3) coroborat cu articolul 2 din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că un operator economic care dispune de experiență proprie, însă într-o măsură mai redusă decât dorește să indice autorității contractante (de exemplu, insuficientă pentru a prezenta o ofertă pentru executarea întregului contract) poate să menționeze, în plus, capacitățile altor entități pentru a-și îmbunătăți șansele în cadrul procedurii de atribuire?
- 4) Articolul 48 alineatul (3) coroborat cu articolul 2 din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că, în anunțul de participare sau în caietul de sarcini, autoritatea contractantă poate stabili (sau chiar trebuie să stabilească) principiile pe baza cărora un operator economic poate menționa capacitățile altor entități, de exemplu, modul în care cealaltă entitate trebuie să participe la executarea contractului, modul în care capacitățile unui operator economic pot fi legate de capacitățile celeilalte entități, aspectul dacă cealaltă entitate răspunde solidar cu un operator economic pentru buna executare a contractului în măsura în care operatorul economic se întemeiază pe capacitățile celeilalte entități?
- 5) Principiul egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzut la articolul 2 din Directiva 2004/18, permite o menționare a capacităților unei alte entități în conformitate cu articolul 48 alineatul (3) din directivă, în cadrul căreia se însumează capacitățile a două sau mai multe entități, care nu dispun de capacitățile cerute de autoritatea contractantă în ceea ce privește cunoștințele și experiența?
- 6) Prin urmare, principiul egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzut la articolul 2 din Directiva 2004/18, permite o interpretare a articolului 44 și a articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 în sensul că îndeplinirea condițiilor de participare la procedura de atribuire, stabilite de autoritatea contractantă, poate fi doar formală în scopul participării la procedură și independent de calificările efective ale unui operator economic?
- 7) Principiul egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzut la articolul 2 din Directiva 2004/18, permite ca, în măsura în care se admite prezentarea unei oferte pentru executarea unei părți a contractului, un operator economic, după depunerea ofertelor, de exemplu, într-o notă complementară sau o notă explicativă privind documentația depusă, să indice la ce parte a contractului se referă capacitățile declarate de acesta pentru a dovedi îndeplinirea condițiilor de participare la procedura de atribuire?
- 8) Principiul tratamentului egal și nediscriminatoriu al operatorilor economici, precum și principiul transparenței, ambele prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, permit declararea nulității unei licitații încheiate și repetarea unei licitații electronice, atunci când aceasta nu s-a desfășurat conform cerințelor legale în ceea ce privește un aspect esențial, de exemplu, dacă nu au fost invitați să participe toți operatorii economici care au prezentat oferte admisibile?
- 9) Principiul egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, precum și principiul transparenței, ambele prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, permit atribuirea contractului unui operator economic a cărui ofertă a fost selectată în urma unei astfel de licitații, fără repetarea acestei licitații, în cazul în care nu se poate stabili dacă participarea operatorului economic care nu a fost luat în considerare ar fi modificat rezultatul licitației?
- 10) La interpretarea dispozițiilor Directivei 2004/18 se poate utiliza ca ghid de interpretare conținutul dispozițiilor, precum și al considerentelor Directivei 2014/24, în pofida faptului că termenul de transpunere a acesteia din urmă nu a expirat încă, în măsura în care această directivă clarifică anumite prezumții și intenții ale legiuitorului Uniunii și nu contravine dispozițiilor Directivei 2004/18?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima-a treia, a cincea și a șasea întrebare preliminară

- 30 Prin intermediul primelor trei, al celei de a cincea și al celei de a șasea întrebări, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca un operator economic să poată menționa capacitățile altor entități în sensul articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 și să se clarifice modalitățile potrivit cărora trebuie să se concretizeze punerea la dispoziție a mijloacelor necesare din partea unor astfel de entități și, așadar, eventuala lor participare la executarea contractului în discuție.
- 31 Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie amintit cu titlu introductiv că, în temeiul articolului 44 alineatul (1) din Directiva 2004/18, revine autorității contractante obligația de a verifica îndeplinirea cerințelor de către candidați sau ofertanți în conformitate cu criteriile prevăzute la articolele 47-52 din această directivă.
- 32 În plus, potrivit articolului 44 alineatul (2) din directiva menționată, autoritatea contractantă poate solicita operatorilor economici să îndeplinească niveluri minime de capacitate economică și financiară, precum și de capacitate tehnică și/sau profesională, în conformitate cu articolele 47 și 48 din aceeași directivă.
- 33 Potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 47 alineatul (2) și articolul 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 recunosc dreptul oricărui operator economic de a menționa, pentru un contract determinat, capacitățile altor entități, indiferent de natura juridică a relațiilor dintre acesta și respectivele entități, cu condiția să se dovedească autorității contractante că candidatul sau ofertantul va dispune de mijloacele acestor entități care sunt necesare pentru executarea acestui contract (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 octombrie 2013, Swm Costruzioni 2 și Mannocchi Luigino, C-94/12, EU:C:2013:646, punctele 29 și 33).
- 34 O asemenea interpretare este conformă cu obiectivul deschiderii achizițiilor publice spre o concurență cât mai extinsă posibil pe care îl urmăresc directivele în materie, nu numai în interesul operatorilor economici, ci și al autorităților contractante. În plus, aceasta este totodată de natură să faciliteze accesul întreprinderilor mici și mijlocii la contractele de achiziții publice, obiectiv spre care tinde de asemenea Directiva 2004/18, astfel cum se arată în considerentul (32) al acesteia (Hotărârea din 10 octombrie 2013, Swm Costruzioni 2 și Mannocchi Luigino, C-94/12, EU:C:2013:646, punctul 34 și jurisprudența citată).
- 35 Rezultă că, ținând seama de importanța pe care o prezintă în cadrul reglementării Uniunii în materie de achiziții publice, dreptul consacrat la articolul 47 alineatul (2) și la articolul 48 alineatul (3) din directiva menționată constituie o normă generală de care autoritățile contractante trebuie să țină seama atunci când își exercită competențele de verificare a aptitudinii ofertantului de a executa un contract determinat.
- 36 În aceste condiții, împrejurarea că, potrivit articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18, un operator economic poate menționa capacitățile altor entități „după caz” nu poate fi interpretată, astfel cum pare să sugereze în special instanța de trimitere, în sensul că numai cu titlu excepțional un astfel de operator poate recurge la capacitățile unor entități terțe.
- 37 În aceste împrejurări, trebuie precizat, în primul rând, că, deși este liber să stabilească legături cu entitățile ale căror capacități le menționează și să aleagă natura juridică a acestor legături, ofertantul are totuși obligația să facă dovada că dispune efectiv de mijloacele acestora, care nu îi aparțin în mod

- exclusiv și care sunt necesare pentru executarea unui contract determinat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 decembrie 1999, *Holst Italia*, C-176/98, EU:C:1999:593, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 38 Astfel, conform articolului 47 alineatul (2) și articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18, un ofertant nu poate menționa capacitățile altor entități pentru a îndeplini pur formal condițiile impuse de autoritatea contractantă.
- 39 În al doilea rând, astfel cum Curtea a statuat deja, dispozițiile Directivei 2004/18 nu se opun ca exercitarea dreptului consacrat la articolul 47 alineatul (2) și la articolul 48 alineatul (3) din această directivă să fie limitată în împrejurări excepționale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 octombrie 2013, *Swm Costruzioni 2 și Mannocchi Luigino*, C-94/12, EU:C:2013:646, punctul 36).
- 40 Astfel, nu se poate exclude ca anumite lucrări să prezinte particularități care necesită o anumită capacitate care nu poate fi obținută prin gruparea capacităților inferioare ale mai multor operatori. Într-o asemenea ipoteză, autoritatea contractantă ar putea impune astfel în mod întemeiat ca nivelul minim al capacității în cauză să fie atins de un operator economic unic sau, dacă este cazul, prin recurgerea la un număr limitat de operatori economici, în temeiul articolului 44 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva 2004/18, întrucât această cerință ar avea legătură și ar fi proporțională cu obiectul contractului în cauză (Hotărârea din 10 octombrie 2013, *Swm Costruzioni 2 și Mannocchi Luigino*, C-94/12, EU:C:2013:646, punctul 35).
- 41 De asemenea, nu se poate exclude ca, în împrejurări deosebite, având în vedere natura și obiectivele unui contract determinat, capacitățile de care dispune o entitate terță și care sunt necesare pentru executarea unui contract determinat să nu poată fi transmise ofertantului. În consecință, în astfel de împrejurări, ofertantul nu se poate prevala de respectivele capacități decât dacă entitatea terță participă direct și personal la executarea contractului în discuție.
- 42 În speță, instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la aspectul dacă capacitățile PUM pot fi transmise în mod valabil către Partner, în sensul că pot determina punerea la dispoziție a mijloacelor necesare pentru executarea contractului în discuție în litigiul principal, conform dispozițiilor articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18, ținând seama de împrejurarea că o astfel de punere la dispoziție s-ar concretiza prin simpla exercitare a unor activități de consultanță și de formare, în lipsa oricărei participări directe a PUM la executarea acestui contract.
- 43 În această privință, trebuie să se arate că contractul de achiziții publice în discuție în litigiul principal, descris la punctul 19 din prezenta hotărâre, are ca obiect curățarea mecanică polivalentă a străzilor orașului Varșovia, atât iarna, cât și vara, pe durata a patru ani consecutivi.
- 44 În ceea ce privește în special curățarea pe timpul iernii, din decizia de trimitere reiese că această prestație impune competențe specifice, precum și o cunoaștere aprofundată a topografiei orașului Varșovia și, mai ales, impune o capacitate de reacție imediată pentru a atinge, într-un interval de timp precis, un anumit nivel de întreținere a șoselelor.
- 45 În plus, prestația menționată se întemeiază pe utilizarea unei tehnologii speciale care necesită un nivel de experiență și o aptitudine sporită de utilizare a acestei tehnologii, singura care permite executarea adecvată a contractului în discuție în litigiul principal, evitându-se totodată consecințe periculoase pentru traficul rutier.
- 46 În aceste condiții, executarea concretă a unui astfel de contract impune intervenția unui personal experimentat care, prin intermediul în special al unor observări directe a stării suprafeței șoselelor, precum și al unor constatări efectuate la fața locului, permite să se anticipeze sau, în orice caz, să se răspundă în mod adecvat nevoilor specifice ale acestui contract.

- 47 Or, ținând seama de obiectul contractului în discuție în litigiul principal, precum și de finalitățile acestuia, nu este exclus ca participarea preconizată a PUM, care constă în simpla exercitare a unor activități de consultanță și de formare, să nu poată fi considerată suficientă pentru a garanta Partner punerea la dispoziție efectivă a mijloacelor necesare executării contractului respectiv, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 33 din prezenta hotărâre. Acest lucru este cu atât mai justificat de împrejurarea că, astfel cum reiese din decizia de trimitere, sediul PUM se află în orașul Grudziadz, și anume la aproximativ 230 km de Varșovia.
- 48 În aceste împrejurări, revine instanței de trimitere, ținând seama de toate împrejurările concrete ale contractului în discuție în litigiul principal, sarcina de a stabili dacă o astfel de punere la dispoziție se poate efectua într-un mod care să răspundă cerințelor impuse de jurisprudența menționată.
- 49 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima-a treia, la a cincea și la a șasea întrebare că articolul 47 alineatul (2) și articolul 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 coroborate cu articolul 44 alineatul (2) din această directivă trebuie interpretate în sensul că:
- recunosc dreptul oricărui operator economic de a menționa, pentru un contract determinat, capacitățile altor entități, indiferent de natura relațiilor dintre acesta și respectivele entități, cu condiția să se dovedească autorității contractante că candidatul sau ofertantul va dispune efectiv de mijloacele respectivelor entități care sunt necesare pentru executarea acestui contract și
 - nu este exclus ca exercitarea dreptului menționat să poată fi limitată, în împrejurări speciale, având în vedere obiectul contractului în cauză, precum și finalitățile acestuia. Această situație se regăsește în special atunci când capacitățile de care dispune o entitate terță și care sunt necesare pentru executarea acestui contract nu pot fi transmise candidatului sau ofertantului, astfel încât acesta din urmă se poate prevala de respectivele capacități numai dacă această entitate terță participă direct și personal la executarea aceluși contract.

Cu privire la a patra întrebare

- 50 Prin intermediul celei de patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 48 alineatele (2) și (3) din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că autoritatea contractantă are posibilitatea să indice în mod expres, în anunțul de participare sau în caietul de sarcini, reguli precise în conformitate cu care un operator economic poate menționa capacitățile altor societăți.
- 51 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că, astfel cum s-a arătat la punctele 33 și 49 din prezenta hotărâre, articolul 47 alineatul (2) și articolul 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 recunosc dreptul oricărui operator economic de a menționa capacitățile altor entități, cu condiția să se dovedească autorității contractante că candidatul sau ofertantul va dispune efectiv de mijloacele acestor entități care sunt necesare pentru executarea contractului în cauză.
- 52 În acest scop, deși ofertantul trebuie să dovedească faptul că dispune în mod efectiv de mijloacele acestora, care nu îi aparțin în mod exclusiv și care sunt necesare pentru executarea unui contract determinat, acesta este totuși liber să aleagă, pe de o parte, natura juridică a relațiilor pe care intenționează să le stabilească cu celelalte entități ale căror capacități le menționează în scopul executării aceluși contract și, pe de altă parte, mijlocul de probă al existenței acestor relații (Hotărârea din 14 ianuarie 2016, Ostas celnieks, C-234/14, EU:C:2016:6, punctul 28).
- 53 Pentru acest motiv, autoritatea contractantă nu poate, în principiu, să impună condiții exprese susceptibile să împiedice exercitarea dreptului oricărui operator economic de a menționa capacitățile altor entități în special prin indicarea în prealabil a modalităților concrete potrivit cărora pot fi invocate capacitățile celorlalte entități. Această constatare se impune cu atât mai mult cu cât, în

practică, astfel cum arată în mod întemeiat Comisia Europeană, este dificil, chiar imposibil, ca operatorul economic să prevadă, *a priori*, toate scenariile posibile de utilizare a capacităților altor entități.

- 54 În aceste condiții, după cum s-a recunoscut în răspunsul la prima-a treia, la a cincea și la a șasea întrebare, având în vedere obiectul contractului în cauză, precum și finalitățile acestuia, exercitarea unui astfel de drept poate fi limitată în împrejurări speciale cum sunt cele menționate la punctele 39-41 din prezenta hotărâre.
- 55 Or, în astfel de împrejurări, nu poate fi exclus de la bun început ca autoritatea contractantă să poată, în vederea executării corecte a contractului în cauză, să indice în mod expres, în anunțul de participare sau în caietul de sarcini, reguli precise care permit unui operator economic să menționeze capacitățile altor entități.
- 56 Cu toate acestea, atunci când autoritatea contractantă decide să recurgă la o asemenea posibilitate, îi revine obligația de a garanta că regulile pe care le stabilește sunt legate de obiectul și de finalitățile contractului respectiv și proporționale cu acestea.
- 57 O astfel de cerință permite de altfel să se garanteze respectarea principiului transparenței în ceea ce privește regulile reținute de autoritatea contractantă, lăsând totodată operatorilor economici posibilitatea de a propune autorității contractante modalități alternative de recurgere la capacitățile altor entități care să garanteze că punerea la dispoziție a respectivelor capacități este efectivă.
- 58 În consecință, trebuie să se răspundă la a patra întrebare că articolul 48 alineatele (2) și (3) din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că, având în vedere obiectul unui contract determinat, precum și finalitățile acestuia, autoritatea contractantă poate, în împrejurări speciale, în vederea executării corecte a contractului respectiv, să indice în mod expres, în anunțul de participare sau în caietul de sarcini, reguli precise în conformitate cu care un operator economic poate menționa capacitățile altor entități, cu condiția ca aceste reguli să fie legate de obiectul și de finalitățile acelui contract și proporționale cu acestea.

Cu privire la a șaptea întrebare

- 59 Prin intermediul celei de a șaptea întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă principiile egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, trebuie interpretate în sensul că se opun ca autoritatea contractantă, după deschiderea ofertelor prezentate în cadrul unei proceduri de atribuire a unui contract de achiziții publice, să accepte cererea unui operator economic care a prezentat o ofertă pentru întreg contractul în discuție de a-i lua în considerare oferta în vederea atribuirii numai a anumitor părți din acest contract.
- 60 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit că, potrivit considerentului (46) și articolului 2 din Directiva 2004/18, autoritățile contractante au obligația să trateze operatorii economici în mod egal și fără discriminare și potrivit principiului transparenței.
- 61 Astfel, pe de o parte, principiile egalității de tratament și nediscriminării impun ca ofertanții să dispună de aceleași șanse în formularea ofertelor lor și implică, așadar, ca aceste oferte să fie supuse aceluiași condiții pentru toți ofertanții. Pe de altă parte, obligația de transparență are ca scop să garanteze absența riscului de favoritism și de arbitrar din partea autorității contractante. Această obligație implică formularea tuturor condițiilor și modalităților procedurii de atribuire în mod clar, precis și neechivoc în anunțul de participare sau în caietul de sarcini, astfel încât, în primul rând, să permită tuturor ofertanților informați în mod rezonabil și obișnuit de diligenți să le înțeleagă conținutul exact și să le interpreteze în același mod și, în al doilea rând, să permită autorității contractante să verifice

efectiv dacă ofertele prezentate de ofertanți corespund criteriilor care guvernează contractul în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 noiembrie 2014, Cartiera dell'Adda, C-42/13, EU:C:2014:2345, punctul 44 și jurisprudența citată).

- 62 În plus, astfel cum Curtea a statuat deja, principiile egalității de tratament și nediscriminării, precum și obligația de transparență se opun oricărei negocieri între autoritatea contractantă și un ofertant în cadrul unei proceduri de atribuire a unui contract de achiziții publice, ceea ce implică faptul că, în principiu, o ofertă nu poate fi modificată după depunerea sa nici la inițiativa autorității contractante, nici la cea a ofertantului. În consecință, autoritatea contractantă nu poate solicita lămuriri unui ofertant a cărui ofertă apreciază că este imprecisă sau neconformă cu specificațiile tehnice din caietul de sarcini (Hotărârea din 10 octombrie 2013, Manova, C-336/12, EU:C:2013:647, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 63 Curtea a precizat însă că articolul 2 din Directiva 2004/18 nu se opune ca datele referitoare la ofertă să poată fi corectate sau completate punctual, în special întrucât necesită în mod vădit o simplă clarificare sau pentru a înlătura erori materiale evidente (Hotărârea din 10 octombrie 2013, Manova, C-336/12, EU:C:2013:647, punctul 32 și jurisprudența citată).
- 64 În acest scop, revine autorității contractante obligația de a se asigura, printre altele, că cererea de clarificare a unei oferte nu conduce la prezentarea, de către ofertantul în cauză, a ceea ce în realitate ar fi o nouă ofertă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 octombrie 2013, Manova, C-336/12, EU:C:2013:647, punctul 36).
- 65 În plus, în cadrul exercitării puterii de apreciere de care dispune în ceea ce privește posibilitatea de a solicita candidaților să își clarifice oferta, autoritatea contractantă trebuie să trateze candidații în mod egal și loial, astfel încât să nu se poată considera, la finalizarea procedurii de selecție a ofertelor și în raport cu rezultatul acesteia, că solicitarea de clarificare a favorizat sau a defavorizat nejustificat candidatul sau candidații cărora le-a fost adresată (Hotărârea din 10 octombrie 2013, Manova, C-336/12, EU:C:2013:647, punctul 37).
- 66 În speță, astfel cum reiese din decizia de trimitere, întrucât a avut îndoieli cu privire la aspectul dacă Partner dispunea de mijloacele necesare pentru a executa contractul în discuție în litigiul principal, Serviciul de salubritate al orașului Varșovia a invitat societatea menționată, după depunerea ofertei sale, să specifice natura participării PUM la executarea acestui contract.
- 67 Ca răspuns la această cerere de clarificare, Partner a solicitat Serviciului de salubritate al orașului Varșovia ca, în cazul în care ar considera că experiența demonstrată este insuficientă, să atribuie mijloacele pe care le menționa pentru fiecare dintre cele opt părți ale contractului în discuție în litigiul principal, potrivit unei anumite ordini de prioritate, astfel încât eventuala respingere să nu poată viza acest contract în integralitate, ci numai loturile pentru care nu îndeplinea condițiile impuse.
- 68 Or, este cert că o astfel de comunicare, prin care un operator economic indică autorității contractante, după deschiderea ofertelor, ordinea de prioritate a părților din contractul în cauză potrivit căreia ar trebui evaluată oferta sa, departe de a reprezenta o simplă clarificare punctuală sau o corecție a unor erori materiale evidente, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 63 din prezenta hotărâre, constituie, în realitate, o modificare substanțială care se aseamănă mai degrabă cu prezentarea unei noi oferte.
- 69 Rezultă că autoritatea contractantă nu poate permite unui operator economic să precizeze astfel oferta sa inițială, în caz contrar încălcându-se principiile egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, precum și obligația de transparență care decurge de aici, cărora le sunt supuse autoritățile contractante în temeiul articolului 2 din Directiva 2004/18 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 noiembrie 2014, Cartiera dell'Adda, C-42/13, EU:C:2014:2345, punctul 43).

70 Din considerațiile de mai sus rezultă că trebuie să se răspundă la a șaptea întrebare că principiile egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, trebuie interpretate în sensul că, în împrejurări precum cele din litigiul principal, se opun ca autoritatea contractantă, după deschiderea ofertelor prezentate în cadrul unei proceduri de atribuire a unui contract de achiziții publice, să accepte cererea unui operator economic care a prezentat o ofertă pentru întreg contractul în discuție de a i se lua în considerare oferta în vederea atribuirii numai a anumitor părți din acest contract.

Cu privire la a opta și la a noua întrebare

71 Prin intermediul celei de a opta și al celei de a noua întrebări, care trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă principiile egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, trebuie interpretate în sensul că impun anularea sau repetarea unei licitații electronice la care un operator economic ce a prezentat o ofertă acceptabilă nu a fost invitat să participe, chiar dacă nu se poate constata că participarea operatorului exclus ar fi modificat rezultatul licitației.

72 Conform considerentului (14) și articolului 1 alineatul (7) din Directiva 2004/18, utilizarea licitațiilor electronice permite autorităților contractante, după o primă evaluare completă a ofertelor, să le solicite ofertanților să prezinte prețuri noi, corectate în jos, și, în cazul în care contractul se atribuie ofertei celei mai avantajoase din punct de vedere economic, să îmbunătățească elemente din oferte, altele decât prețurile.

73 În cadrul unei astfel de proceduri, astfel cum se arată în considerentul menționat, Directiva 2004/18 impune în mod expres ca licitațiile electronice să se desfășoare în deplină conformitate cu principiile egalității de tratament, nediscriminării și transparenței.

74 În acest scop, pe de o parte, articolul 54 alineatul (4) din Directiva 2004/18 prevede dreptul oricărui ofertant care a prezentat o ofertă acceptabilă de a fi invitat să participe la licitația electronică pentru a prezenta noi prețuri și/sau noi valori.

75 Pe de altă parte, articolul 54 alineatul (8) al doilea paragraf din aceeași directivă impune în mod explicit autorităților contractante, atunci când decid să organizeze o licitație electronică, să nu recurgă la o astfel de procedură în mod abuziv sau astfel încât să împiedice, să restrângă sau să denatureze concurența sau să modifice obiectul contractului, astfel cum a fost anunțat prin publicarea unui anunț de participare și definit în caietul de sarcini.

76 Rezultă că, atunci când un ofertant prezintă o ofertă acceptabilă și îndeplinește astfel criteriile menționate în anunțul de participare, autorității contractante îi revine obligația, conform articolului 54 alineatul (4) din Directiva 2004/18, să asigure exercitarea dreptului acestui ofertant de a participa, dacă este cazul, la licitația electronică.

77 În consecință, atunci când un ofertant nu este invitat să participe la respectiva licitație, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 52 din concluzii, principiile egalității de tratament și nediscriminării, prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, impun autorității contractante să anuleze sau să repete o asemenea licitație.

78 În această privință, trebuie subliniat că o astfel de concluzie se impune indiferent dacă participarea operatorului exclus ar fi modificat sau nu ar fi modificat rezultatul licitației în discuție.

79 Astfel, exercitarea dreptului ofertantului de a participa la o licitație electronică nu poate fi nicidecum condiționat de rezultatul preconizat al acesteia și nu poate fi astfel exclus de la bun început din cauza unor considerații ipotetice ale autorității contractante.

- 80 Cu alte cuvinte, astfel cum a arătat și Krajowa Izba Odwoławcza (Camera Națională de Recurs) în decizia de trimitere, nu este posibil să se excludă *a priori* că operatorul economic a cărui participare nu a fost admisă la licitația electronică ar fi prezentat oferta cea mai avantajoasă, astfel încât eroarea săvârșită de autoritatea contractantă implică în mod necesar anularea și repetarea licitației.
- 81 Trebuie, prin urmare, să se răspundă la a opta și la a noua întrebare că principiile egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, trebuie interpretate în sensul că impun anularea și repetarea unei licitații electronice la care un operator economic ce a prezentat o ofertă acceptabilă nu a fost invitat să participe, chiar dacă nu s-a constatat că participarea operatorului exclus ar fi modificat rezultatul licitației.

Cu privire la a zecea întrebare

- 82 Prin intermediul celei de a zecea întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă dispozițiile Directivei 2004/18 trebuie interpretate în lumina dispozițiilor Directivei 2014/24, chiar dacă termenul de transpunere a acesteia din urmă nu a expirat încă și în măsura în care dispozițiile sale nu sunt contrare dispozițiilor Directivei 2004/18.
- 83 Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie amintit cu titlu introductiv că, potrivit unei jurisprudențe constante, directiva aplicabilă este, în principiu, cea în vigoare la momentul la care autoritatea contractantă alege tipul de procedură pe care o va urma și soluționează definitiv problema dacă există sau nu există obligația de a asigura în prealabil condiții concurențiale pentru atribuirea unui contract de achiziții publice. Sunt, în schimb, inaplicabile dispozițiile unei directive al cărei termen de transpunere a expirat după acest moment (Hotărârea din 10 iulie 2014, Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 84 În cauza principală, procedura de atribuire a contractului în discuție a fost publicată la 24 decembrie 2013, în timp ce Directiva 2014/24 a fost adoptată numai la 26 februarie 2014 și, în orice caz, termenul prevăzut pentru transpunerea sa va expira, conform articolului 90 din aceasta, la 18 aprilie 2016.
- 85 În aceste condiții, Directiva 2014/24 nu este aplicabilă *ratione temporis* cauzei principale.
- 86 Pe de altă parte, a aplica Directiva 2014/24, care, astfel cum rezultă din însuși titlul său, abrogă Directiva 2004/18, înainte de expirarea termenului de transpunere a acesteia ar împiedica statele membre, ca de altfel și autoritățile contractante și operatorii economici, să beneficieze de un termen suficient pentru a se adapta noilor dispoziții introduse prin aceasta.
- 87 Acestea fiind amintite, trebuie să se arate că, astfel cum reiese din decizia de trimitere, prin intermediul întrebării sale, instanța de trimitere urmărește în special să afle dacă articolul 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18, care recunoaște dreptul oricărui operator economic de a menționa, pentru un contract determinat, capacitățile altor entități, trebuie interpretat cu luarea în considerare a conținutului articolului 63 alineatul (1) din Directiva 2014/24, care constituie dispoziția corespunzătoare respectivului articol 48.
- 88 În această privință, trebuie să se observe, astfel cum o face și instanța de trimitere, că articolul 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 este formulat în termeni generali și nu indică în mod expres modalitățile potrivit cărora un operator economic poate menționa capacitățile altor entități în cadrul unei proceduri de atribuire a unui contract de achiziții publice.
- 89 În schimb, articolul 63 alineatul (1) din Directiva 2014/24 prevede în prezent că operatorii economici pot să se bazeze pe capacitățile altor entități doar „atunci când acestea din urmă vor desfășura activitățile sau serviciile pentru îndeplinirea cărora sunt necesare respectivele capacități”.

- 90 Or, deși este adevărat că, astfel cum se arată în special în considerentul (2) al Directivei 2014/24, aceasta urmărește să clarifice anumite noțiuni și concepte de bază pentru a asigura securitatea juridică și a lua în considerare anumite aspecte ale jurisprudenței constante a Curții în acest domeniu, nu este mai puțin adevărat că articolul 63 din această directivă aduce modificări substanțiale în ceea ce privește dreptul unui operator economic de a recurge la capacitățile altor entități în cadrul unui contract de achiziții publice.
- 91 Astfel, departe de a se înscrie în continuarea articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 și de a-i clarifica domeniul de aplicare, articolul 63 alineatul (1) din Directiva 2014/24 introduce condiții noi care nu erau prevăzute de regimul juridic anterior.
- 92 În aceste condiții, respectiva dispoziție a Directivei 2014/24 nu poate fi utilizată drept criteriu pentru interpretarea articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18, din moment ce, în speță, nu se pune problema îndepărtării unei îndoieli în ceea ce privește interpretarea conținutului acestei din urmă dispoziții.
- 93 O abordare diferită ar risca într-o oarecare măsură să anticipeze în mod eronat aplicarea unui regim juridic nou, distinct de cel prevăzut de Directiva 2004/18, și ar fi vădit contrară principiului securității juridice a operatorilor economici, principiu a cărui respectare Directiva 2014/24, astfel cum reiese din cuprinsul considerentului (2) al acesteia, urmărește de altfel în mod expres să o asigure.
- 94 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la a zecea întrebare că, în împrejurări precum cele din cauza principală, dispozițiile articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 nu pot fi interpretate în lumina dispozițiilor articolului 63 alineatul (1) din Directiva 2014/24.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 95 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

- 1) Articolul 47 alineatul (2) și articolul 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii coroborate cu articolul 44 alineatul (2) din această directivă trebuie interpretate în sensul că:**

- **recunosc dreptul oricărui operator economic de a menționa, pentru un contract determinat, capacitățile altor entități, indiferent de natura relațiilor dintre acesta și respectivele entități, cu condiția să se dovedească autorității contractante că candidatul sau ofertantul va dispune efectiv de mijloacele respectivelor entități care sunt necesare pentru executarea acestui contract și**
- **nu este exclus ca exercitarea dreptului menționat să poată fi limitată, în împrejurări speciale, având în vedere obiectul contractului în cauză, precum și finalitățile acestuia. Această situație se regăsește în special atunci când capacitățile de care dispune o entitate terță și care sunt necesare pentru executarea acestui contract nu pot fi transmise candidatului sau ofertantului, astfel încât acesta din urmă se poate prevala de respectivele capacități numai dacă această entitate terță participă direct și personal la executarea aceluși contract.**

- 2) **Articolul 48 alineatele (2) și (3) din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că, având în vedere obiectul unui contract determinat, precum și finalitățile acestuia, autoritatea contractantă poate, în împrejurări speciale, în vederea executării corecte a contractului respectiv, să indice în mod expres, în anunțul de participare sau în caietul de sarcini, reguli precise în conformitate cu care un operator economic poate menționa capacitățile altor entități, cu condiția ca aceste reguli să fie legate de obiectul și de finalitățile aceluși contract și proporționale cu acestea.**
- 3) **Principiile egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, trebuie interpretate în sensul că, în împrejurări precum cele din litigiul principal, se opun ca autoritatea contractantă, după deschiderea ofertelor prezentate în cadrul unei proceduri de atribuire a unui contract de achiziții publice, să accepte cererea unui operator economic care a prezentat o ofertă pentru întreg contractul în discuție de a i se lua în considerare oferta în vederea atribuirii numai a anumitor părți din acest contract.**
- 4) **Principiile egalității de tratament și nediscriminării operatorilor economici, prevăzute la articolul 2 din Directiva 2004/18, trebuie interpretate în sensul că impun anularea și repetarea unei licitații electronice la care un operator economic ce a prezentat o ofertă acceptabilă nu a fost invitat să participe, chiar dacă nu s-a constatat că participarea operatorului exclus ar fi modificat rezultatul licitației.**
- 5) **În împrejurări precum cele din cauza principală, dispozițiile articolului 48 alineatul (3) din Directiva 2004/18 nu pot fi interpretate în lumina dispozițiilor articolului 63 alineatul (1) din Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18.**

Semnături